

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Juris Canonici A. R.P. Paulo Laymanno Societatis Jesu Theologo SS.
Canonum In Alma, Catholica, Et Episcopali Universitate Dilingana
Professore Qvondam Ordinario, Prælectionibus Academicis Illustrati

Laymann, Paul

Dilingæ, 1673

Capitvlvm I. Ignarus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62587](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62587)

Verumtamen, si circa obseruationem iuramenti Ius Canonicum discrepet à ciuili, quia ciuile negat tale iuramentum necessario obseruandum esse, Canonicum autem affirmat, tum Iudex secularis sequi

debet Ius Canonicum; & ad id à Iudice Ecclesiastico per censuras compellendus est. 6. 2. De iuramento, vbi ratio afferitur, quia periculum animæ vertitur.

TITVLVS III. DE LIBELLI OBLATIONE.

SI appareat Iudicem competentem, seu iurisdictione præditum esse, proximum est, vt libellus ei offeratur, & per hunc reo tradatur, vt sciat is, quid ab ipso petatur, sicuti explicauimus in c. *Dilecti*. 6. De iudiciis, idè post Titulum de foro competente, subiungitur iste de libelli oblatione.

CAPITVLVM I.

Ignarus.

PARAPHRASIS.

Cùm quidam Clerici vel monachi ad Synodum in monasterio S. Medardi habitam, accusationem deferrent, Ignarus Episcopus dixit eam secundum SS. Can. recipi non posse, nisi in scripto libello, quod cùm ipsi audissent, scripserunt, & Synodo porrexerunt.

SUMMARIUM.

1. Duplex est libellus, conuentionalis & querimonialis; ille in ciuilibus porrigitur, iste in criminalibus.
2. In quo differant hæc duæ libellorum species.
3. Libellus necessario offerri debet in ordinario iudicio, ita vt ad eius substantiam requiratur.
4. Iudicium summarium est, quod figuram seu solemnitatem ordinis iudicialis, videlicet libelli oblationem, litis contestationem, non requirit; sed ea tantum, quæ ad rei veritatem cognoscendam Iudici necessaria sunt.
5. Si causa exigat, potest Iudex iudicium ordinarium instituere, licet, absolute loquendo,

sufficeret summarium, etiam partibus inuitis; nisi Princeps aliter mandauerit.

6. Iudicia summaria institui solent ob duplicem rationem. Prima est, quòd tales cause sint, quæ celerem expeditionem postulant. Secunda, si modica sint, seu in quibus de paruo & facile reparabili præiudicio agitur.
7. Discrimen inter duos hos modos Summarij processus.
8. Modus formandi positiones.

NOT. I. Duplex est libellus, querimonialis & conuentionalis, secundum gl. ¹ verb. *reclamationis*. Conuentionalis libellus dicitur, qui in causis ciuilibus porrigitur, vt dixi in cit. c. *Dilecti*. querimonialis autem libellus, qui in causis criminalibus. De eo hic agitur, & in l. Libellorum. 3. ff. de accusat. quæ refertur in causâ. 2. q. 8.

Differunt hæc duæ libellorum species, quòd in conuentionali contineri debet conclusio seu petitio, sed in accusationis libello sufficit, si factum seu crimen, v. g. homicidij narretur adiunctis circumstantiis personæ, loci, temporis, sicuti præscribitur in cit. l. libellorum; nam cognito & probato crimine, Iudex ex officio pœnam imponere cogitur, seu, quam lex definiuit, seu quam ipse arbitrabitur, si definita non est. Ceterum si pœna applicanda sit actori v. g. iniuriam passo, tum ea in libello peti debet, similiter si iuxta consuetudinem regionis pœna seu multa partim fisco applicetur, & partim parti læsæ, tum etiam peti debet, & quidem absolute, vt pecuniaria pœna decernatur, nam exacta postea diuidetur inter fiscum & actorem, sicuti notauit Angelus. S. pœnalis. vers. vnum

ianium, *Instit. de actionibus*. Verumtamen, si pœna ipso jure incurſa ſit, ita vt ſolum criminis declaratoriâ ſententiâ opus ſit, tunc neceſſe non eſt pœnam in libello petere, vt notauit *ſo. Tilmannus*. de benignis in *Syndromo*, *Decad. 4. not. 7. n. 12.*

- 3 NOTANDVM II. Libellus neceſſariò offerri debet in ordinario iudicio, ita, vt ad eius ſubſtantiam requiratur, neque ſine libelli oblatione iudicium ſubſiſtat. Ira docet *gl. ſin. hîc. Bart. in Authent. offeratur, C. de lit. conteſt.* nam ſolemnitates actuum, quæ ob publicam vtilitatem introductæ ſunt, partium conuentione tolli aut remitti non poſſunt, vt docent *DD. in l. 2. §. ſed quia veremur. C. De iureiurando propter calumniam*. Verùm ſi partes in Iudicem tanquam arbitratorem compromittant, tum ipſi modum procedendi, non exactis ſolemnitatibus, præſcribere non prohibentur, perinde ac ſi in alium quemuis compromittant, vt docui in Rubricâ tit. de arbitris, & tradunt *Bart. & Abbas ll. cc. Georgius Euerhardus tom. 2. conſil. 29. n. 21.*

Deinde locutus ſum tantùm de iudicio ordinario, nam in ſummario iudicio, ſeu, in quo de plano, & ſine figurâ iudicii proceditur, non eſt neceſſarius libellus, ſed ſufficit, ſi actor petitionem coram Iudice faciat, Notario, vel alio in ſcriptum referente, juxta *Clem. Sape, de verb. ſignificat.*

- 4 Dicitur itaque iudicium ſummarium ſeu de plano, quod figuram ſeu ſolemnitatem ordinis judicialis, videlicet libelli oblationem, litis conteſtationem non requirit, ſed ea tantùm, quæ ad rei veritatem cognoscendam iudici neceſſaria videntur, cuiusmodi ſunt, citatio rei, iuramentum de calumniâ, aut veritate dicendâ, neceſſariæ item, non ſuperflue probationes, exceptiones, dilationes.

- 5 Verumtamen, ſi cauſa aliqua poſtulare videatur, poteſt Iudex etiam ordinarium iudicium inſtituere, tamenſi abſolutè loquendo ſufficeret ſummarium, idque partibus etiam inuitis, præterquam, ſi Princeps cauſam delegarit adiecto mandato, vt de plano procedatur, tum partibus, aut alterâ tantùm

contradicente non poteſt Iudex aliter procedere. Ita *gl. in Clem. 2. v. Valeat. & cit. Clem. Sape. verb. Partibus.*

Porrò ob duplicem rationem iudicia iſta ſummaria inſtitui ſolent. Prima eſt, quia tales cauſæ ſunt, quæ celerem expeditionem deſiderant, videlicet, beneficiales, decimales, matrimoniales, vt videre eſt in *cit. Clem. & apud Marantam p. 4. diſt. 8. n. 42.* Huc etiam ſpectat cauſa uſurarum propter odium uſurarij *cit. Clem.* item exceptiones & cauſæ incidentes, ſummariè cognosci poſſunt, teſte *gl. in c. ult. verb. procedendum, vt lite non conteſtatâ &c.* item lites mercatorum, quæ ob frequentiam & alias cauſas citò expediuntur, teſte *Maranta diſt. 9. n. 48.* cauſæ tributorum, alimentorum, dotis, item cauſæ naufragorum, pauperum, & miſerabilium perſonarum, cauſæ mercedum, ſi agatur de tutore dando, filio adoptando aut emancipando, vt videre eſt apud *Marantam n. 48. ſpec. de juridi. omnium Iudicum, §. poſtremò.*

Altera cauſa iudicii ſummarii inſtituendi eſt, ſi cauſæ modicæ cenſeantur, ſeu in quibus de paruo & facilè reparabili præiudicio agitur, tales ſunt cauſæ ciuiles quibus de debito non magno ſpectatâ perſonarum qualitate agitur, aut inter perſonas viles & juris imperitoſ, videlicet ruſticos in pago, vt colligitur ex *Auth. niſi breues. C. de ſententiis ex breuicolo recitandis, & tradit Abbas hîc. n. 17.* deinde in delictis leuibus, & non multùm infamantibus, præſertim inter religioſos, adoleſcentes, & ſimiles perſonas, de plano & ſine figurâ iudicii inſpectâ veritate facti procedi ſolet juxta *l. leuia 5. ff. de accuſat.* vbi *Bart.* ait, quòd in criminibus leuibus non ſit neceſſaria ſolemnitas iudiciali proceſſûs; item ſi agatur iudicio poſſeſſorio ſolum præparatoriè ad iudicium petitorium ſubſequens, ideòque de paruo, & facilè reparabili damno, vt videre eſt apud *Farinacium tract. de teſtib. lib. 2. tit. 6. q. 63. n. 33. Maranta, cit. diſt. 9. n. 43.*

Discrimen autem magnum eſt inter hos duos modos Summarii proceſſûs annotatum à Bartolo in *l. 1. §. quod ſi ſit. ff. de Prætoris*

toriâ ad stipulatione, Murant. c. l. n. 46. si enim summarius processus instituitur propter causæ leuitatem seu modicitatem, tunc ordinariè non requiritur probatio plena, sed sufficit semiplena per vnum testem aut iuramentum, talis videlicet, quæ sufficiat ad iudicis animum informandum pro causæ decisione; sin autem summarius processus instituitur propter celeritatem expeditionis, tum, si causa alicuius momenti seu præiudicii non facilè reparabilis sit, plenâ plerumq; probatione opus est, dummodo talis haberi possit, idque sumitur ex cit. *Clem. sepe*, vbi dicitur in tali processu summario requiri probationes, quæ necessariae videntur, considerata qualitate seu grauitate causæ, consequenter etiam dilationes dari debent, quæ ad adornandas huiusmodi probationes iudicis arbitratu requiruntur, ita tamen vt causa diu protrahatur, quâ de re legi potest *Speculator. cit. §. postremo n. 15.*

Aliud discrimen est, quod causæ leues, & quæ parui momenti sunt, aut inter personas rudes, per iudicis interrogationes in partium præsentia frequenter expediri solent: At verò causæ grauiores licet summarie & sine libelli oblatione tractari possint, postulant tamen, vt positiones ex facti narratione formentur, reoque tradantur. Exempli causa, primò pono verum esse, & probabo, quod Titius possessor beneficii parochialis ante mensem Iulium 24. annos non complèrit. Secundò pono verum & probabo, quod idem Titius in parochiali Ecclesiâ ante mensem Iulium institutus sit contra Canones, nullâ precedente dispensatione. Tertio pono verum, quod eadem parochia legitimâ auctoritate mihi vigore huius Breuis tanquam de jure vacans collata sit.

Ex his positionibus vnam fortassè fatebitur Caius, vt probatione opus non sit, aliam verò negabit, efficietque actum seu partem causæ probatoriam. Videri potest *gl. verb. obseruari*, vbi monet non tantum in causis summaris positiones & articulos ad facilitatem probationem formandos esse, sed multò magis in ordinariis iudiciis. Exempli causa: pono verum esse, quod Titio defuncto

in censum dedi mille florènos ante annum. Secundò pono verum, quod idem Titius promisit annui censûs nomine soluere 50. ad S. Georgii, & solutio nulla facta est. Tertio pono verum, quod Titius Caium conuentum instituit hæredem bonorum suorum. Quarto pono verum, quod idem Caius hæreditatem voluntariè acceptauit, & idè sese ad debita defuncti obligauit. plura de positionibus vide apud *Lanfrancum in praxi c. 6.*

CAPITVLVM II.

Significantibus.

PARAPHRASIS.

Cum fratres duo germani ab Vdalrico per rescriptum Apostolicum super quadam terra actione reali coram delegatis iudicibus conuenirentur, petierunt ab illis, vt iuberent terram ab actore designari, quæ peteretur, quandoquidem plures terras possiderent; quod cum iudices facere recusassent, illi ad Innocentium III. appellarunt, qui respondit, si ita res se habeat, omnia, quæ post appellationem attentata sunt, in irritum reuocanda esse.

SUMMARIVM.

1. Cum agitur actione reali, debet res in libello ita designari, vt appareat, quidnam petatur.
2. Subsistit autem libellus etiam sine eiusmodi designatione, si de re constet.
3. Valet etiam, si libellus conuenientialis, quamuis generaliter, aut obscure conceptus à Iudice, parte non reclamante, receptus sit, & in processu litis appareat, quid petatur, &c.
4. In libello actionis realis sufficit exprimere se dominum rei esse, nec opus est, vt exprimaturs titulus dominij acquisiti.
5. In actione seu iudicio vniuersali, in quo petitur vniuersitas rerum, non est necesse, vt singula in libello designentur.
6. Vti nec in aliis actionibus, quæ dicuntur generales, v.g. super tutela administratione, negotiis gestis, &c.

1 3

7. Discrimi-